

26.87x28.41	31	עמוד 20	ידיעות אחרונות - 7 לילות	13/07/2012	32824718-5
הספרייה הלאומית בירושלי - 28620					

יהא כל אחד עם עצמו

ס. יזהר נפטר לפני שש שנים. החודש הועבר לספרייה הלאומית ארכיונו הפרטי, שכולל כתבי יד, טיוטות, מכתבים ומסמכים שלא פורסמו עד היום. הצצה חלקית למגירות של אחד הסופרים החשובים שחיו פה

הפקה: צליל אברהם // איור: ירמי פינקוס

תנו לי להינמק עם צערי

הגיג אישי מתוך אחת המחברות של ס. יזהר

לעומתי את צחוקך הטיפשי השמח בחלקו. אל תביט אליי במבט של חיבה: "הו, מצב רוח". לך ממני אתה וחזיריתך הנפשית. אל תיגע בי. אל תחלל מקדשי נפשי בטומאת מקדשך שלך. כי כל אשר אינו סוגר אל מקדשי - עובר אליילים זרים ונוכרים הוא. טמא הוא. לך לך ממני. אני רוצה להיות לבר. איתי היות הרממה או הסער סביבי ואני עם עצמי איתי ולא עוד ולא עוד. הלא תשמור אתה הזר את כבודך, ואל תתקרב אליי. אל תחלל את מקדשך שלך. הלא תלחם אתה הזר בי. קום ולחם. או חמוק ועבור לך בשלום אל עצמך הרחק ממתים ומשאון. יהא כל אחד עם עצמו. יהא כל אחד לוחם על עצמו עם כל זולת עד שעצמו יהא חופשי. חירות חירות. זה אשר יירדש מן האדם ומכל אשר יהא. וכל אשר אין חירות בו - שקר ומרמה הוא. אל תאמינו למרע, לפילוסופיה, לאיש, לבקשה שאין חירות בה. שקר היא. צבי עות. ושאיפה להתגבר על תחומך שלך וללכוד בפח...

תנו לי להינמק עם צערי. הניחו לי לשקוע בו. אל תפריעו. אל תשאלו מה לך. אל תגשו אליי. לכו עם כל אשר לכם. אני רוצה להיות לבר. אני רוצה לעשות את אשר שרירות לבי תרצה. אני רוצה לעשות כל אשר יעלה על רל החשקים שבחשקיי. ואתם - לא לכם להיות איתי. לכו לכם. אינני רוצה לראות עיניכם. אינני רוצה לשמוע קולכם. כבשו את אמרות חוכמתכם ואת דרישות שלומכם עתירות הנימוס לעצמכם. אין לי צורך בם. אין לי צורך במי שיתעניין בי. אין לי צורך באיש שישמור צעדי וידאג לי. הניחו לי לרקוד על פי חליל לבי המופקר והנוהג כרצונו. שונא אני עבר. שונא אני מושל. שונא אני כל דוחק אישיות לתחום נפשו של הזולת. אל תכבשו את אשר לא לכם. אל תתנו דריסת רגל ושיזיפת עין לכל זר ולכל שאינו זר. היו אתם עם עצמכם, ועצמכם אתכם. והשאר - אינו קיים, אלא בה במידה שרוצה להפריע את עצמכם ולהידחק לתחומכם. שנאו כל מתפרץ כזה. התרחקו ממנו. ברחו מן השאון. מן ההמולה. מן העברות. היו של עצמכם.

אל תשאל אותי איזה ספר אני קורא. אין זה מעניינך. הספר הוא נחלתי ושלי. אל תשאל את שלומי. אינני רוצה להכיר לך תודה הגם שאין זה מעניין אותך כל עיקר. אל תצחק

למורת רוחי וכנגד לבי

מכתב ששלח ס. יזהר לאמו

13 בינואר 1936

קוראת את לי, אמא, להוציא מסקנה בעצמי על התנהגותי. מה אעשה? הריני יודע ויודע את מעשיי. ואם אינני משנה אותם סימן שאין בכוחי לשנות, מוטב ומוטב שלא אכתוב הרבה. אין אני רוצה לכתוב מכתבים של נימוס והכרח: מה שלומכם, מה בבית, שלומי מצוין וכו'. מה בצע באלה? ועמוקים מאלה - אינני יכול לכתוב. מה אכתוב לכם כעת כאשר אני נמצא רחוק מכם ועוסק במלאכה שהיא למורת רוחי, וכנגד לבי?? ודורשת ממני בוקר בוקר מאמצים רבים כדי ללכת לעשותה. נגד הכרתי, נגד שאיפותיי, ונגד יכולתי - ההוראה. ועליי לשתוק. ובכן אני שותק. ולמה אני כותב כל זה? אין את יודעת ומרגישה זאת בעצמך? אין אני מאשים מישהו, אדרבא מקווה אני להנך את אופיי לעבור ולא רק לבעוט. אפס כי מה הבעע בשיתוף זולתי בדברים אלה?

אין אני רוצה לבאר לכם, ולהצטרק. אין אני מרגיש כל עוון בכפי שעליי להצטרק. במשך שלושת השבועות שלחתי לכם שלושה מכתבים באותו זמן שהיה לי מה לכתוב או צורך ידוע. ומלבד זה - לא קיבלתי מאתכם, התובעים ממני תמונת אות - אף מכתב. ובטוח אני שדבר זה בא מאותה סיבה שאני ממעיט לכתוב: הכל כרגיל, ואת אשר אינו רגיל, כובשים בלב ואין מסיחים אותו. הנה כי כן אמא לא אוכל למרות מה שאני "בחוור טוב ביסוד" לעשות יתר על מעשיי. באותו רגע שאני רוצה לכתוב, אני כותב. כאשר יש לי מה לספר לכם - אני מספר. ומלבד זה אינני יכול לכתוב. וגם אתם לא תרצו במכתבים הנכתבים בקבלנות. אפסיק אפוא את הבאורים הללו לדבר שכל כך מובן ונהיר.

סלחו לי, בבקשה מכם, על הטון המזויר שנקטתי בו, אבל מכתבך, אמא, ציער אותי מאוד. אין אני מבין מה את רוצה שאעשה יותר מאשר אני עושה מתוך רגשותיי היותר נאמנים וטהורים. על כל פנים אין אני יכול להבטיח לכם שאכתוב בכל יום, או ביום קבוע בשבוע; זה יהיה בעיניי זיוף. חוסר רגש אמיתי. עבודה בקבלנות. אני אכתוב כאשר יהיה לי מה לכתוב. ושוב סלחו וסלחו, והבינוני.

שלום רב לכם מבנכם יזהר

המכתב מיזהר לאמו מרים נכתב כנראה מיבנאל, כשיזהר בן 20, ועוסק בהוראה בעל כורחו, למרות שהוא יודע כבר שיעודו להיות סופר. "יזהר אהב את יבנאל ואת הגליל, אבל הוא אף פעם לא רצה להיות מורה", מסבירה פרופ' ניצה בן ארי, כלתו של יזהר ועורכת ספריו המאוחרים. "הוא עשה את זה כי הוריו היו במצב כלכלי קשה, אבל הוא שונא את העבודה, ולא משנה שאחר כך הוא היה מורה נערץ. הוא עבד בבוקר ושמר בלילה, זה לא השאיר לו כנאי לכתובה וקריאה, שזה כל מה שעניין אותו. האמביוולנטיות הזאת ליוותה אותו כל חייו. גם כשניאות להיות חבר כנסת, זה היה אחרי שהבטיחו לו שיהיה לו זמן לכתוב. כל דבר אחר היה נספח, מטריד, גזל מזמנו, ולא חשוב כמה טוב הוא עשה אותו. בנוסף, מטרידים אותו הוריו במכתבים דואגים ודורשים שיכתוב להם - דרישה שהחלה ברגע שיצא מהבית ללמוד בסמינר בירושלים, בגיל 16, ולא נפסקה מעולם."

דך שנמצא בתוך אחת המחברות הרבות שהשאר אחרי יזהר. לא צוין תאריך או מקום. על פי כתב היד מעריכים הארכיונאים שהטקסט נכתב באמצע שנות ה'30.

27.67x28.99	32	עמוד 20	ידיעות אחרונות - 7 לילות	13/07/2012	32824789-3
הספרייה הלאומית בירושלי - 28620					

אני אצעק ואזעק שאי אפשר ואסור

תכתובת פוליטית בין ס. יזהר ליצחק לאור

25 באפריל 1995

יזהר היקר,

רק עכשיו סיימתי לכתוב מכתב הזדהות לעזמי בשארה. טוב שכתב את מה שכתב. שום יהודי לא היה עושה זאת טוב ממנו. מצד שני, צר לי לראות איך אתה שותק, כל כך הרבה שותק, בעניין פירוק ההתנחלויות, בעניין זכותם של הפלסטינים להקים לעצמם מדינה. בעניין הסגר הברברי. מה קרה לך? הפכת לעמוס עוז? מה חשבת כל שנות הכיבוש הארוך? שיום אחד פשוט יחליטו "לשבת" ו"לדבר" והכל "יזוז"? מהי המדינה שאותה אתה רוצה לטלטל, הרי היא כבר לא המדינה שאתה מבקש לחדש? מיהי הכקדם. אתה באמת חושב שאתה מדבר עם יוסקה וצביקה, ויצחקהלה, והשר יודע עם מי עוד ומשום כך מדובר ב"אותה מדינה" ש"יש לה גם שטחים".

והנה, בא איש הרוח, והוא נותן למונאדה הגרולה של "אנחנו אנשי בסדר" לטיפה ברמות הרשעתם של האומללים. דירקיהיים היה לוקח את מאמרך ומסביר איך מסייע הפשע לבנות לכירות.

מה קורה לך? אתה באמת לא מבין שמעבר למוסר נח מעבר לכביש גם אוברן הסיכוי האחרון שיש לנו להגיע לפתרון? ולא "בגללם". אל תקל על עצמך. השווה את דברי רבין עם דברי הליכוד. בכנות. ותראה שאין שום הבדל.

אגב, מה תאמר לשולחים את בניהם ליחידות קרביות, "אצלנו"? אילו התאמצת לפחות לומר שתרכבתנו אינה שונה כלל בעניין זה מתרכבות "הערכים" או ה"איסלאם". מאחרתיים בצהריים אני מקריש שיעור ל"ימי צקלג".

ר"ש לאשתך, ולכתך המקסימה. הרבה בריאות. נתראה בשמחות.

שלך, איציק לאור

כפר מישר, 29 באפריל 1995

ליצחק שלום,

לומר לי, שאני שתקתי על ההתנחלויות ועל זכויות הפלסטינים וכו' - זה צריך לדעת. ייתכן שהמתנחלים שומרים את כל דבריי שאמרתי עליהם - והם יראו לך. ודווקא לכן יש לי זכות להתקומם ולומר לפלסטינים שיש דברים שאסור לבני אדם לעשות. עם דירקיהיים ובלעדיו, פשוט, שלקחת ילד ולהפכו לפצצה חיה זה קניבליזם, ועם כל שותפותי למאבקם, מעל כל במה, ותמיד, יש דברים שאסור לעשות - ואיש לא יעזור אותי לתבוע מהם כשם שאיש לא היה יכול לעצור אותי מתבוע מן השב"כ ומראש הממשלה רבין כשיצאתי כנגדם בכל כוחי. ולמה לא תאמר גם אתה, ובקול, שאסור להפוך ילדים, ובהשלמה לאומית, לחומר מפוצץ, מכל סיבה שבעולם ובכל מצב שהוא, ושגם כאן - יש גבול שאסור לאדם לשכוח, ואסור לאדם שיהיה שולח אדם להתאבד. ואם עושים כן, ואם כולם סביבך שותקים ומקבלים, אני אצעק ואזעק שאי אפשר ואסור, עם כל הקירבה לעניין הצודק שהם ואני נלחמים למענו.

את מחאתי אינני נושא רק כנגד בני ביתי כשהם רשעים. אלא גם כנגד מי שמלחמתם צודקת בעיניי. ולפני שתטיף לי מוסר - פקה עיניך וראה. קום גם אתה ואמור שזה אסור. לומר לי שאני לא מחיתי, בכל כוחי, כנגד המתנחלים, ולא ניסיתי, בכל כוחי, לקרוא לתת לפלסטינים את עצמאותם - זה, אולי, כפי שחששתי מפעם לפעם - כאילו דיברתי אל הקיר. גם אתה לא שמעת.

צר לי על מכתבך,

ס. יזהר

באותה תקופה הייתה התקפה על עזמי בשארה בעניין דברים שאמר על המחבלים המתאבדים, ואני חושב שגם יזהר ביקר אותי, מסביר ליצחק לאור את הרקע להתכתבות. "בדיעבד הוא ראה משהו שאני סירבתי לראות לגבי הצד המעוות של טרור המתאבדים. היה לי דיאלוג פוליטי עם יזהר, ידעתי שחשובה לו דעתי, וכאבה לי השתיקה שלו בנושא אוסלו. חשבת שאוסלו יתפורר אם אנשים כמו יזהר לא ידברו, ורציתי לשכנע אותו. היום צר לי על ההתכתבות הזאת. הזמן קצר והמלאכה מרובה, וזה נראה לי היום קטן לעומת התכתבויות שלא התכתבנו על הספרות העברית".

לא אני אברח

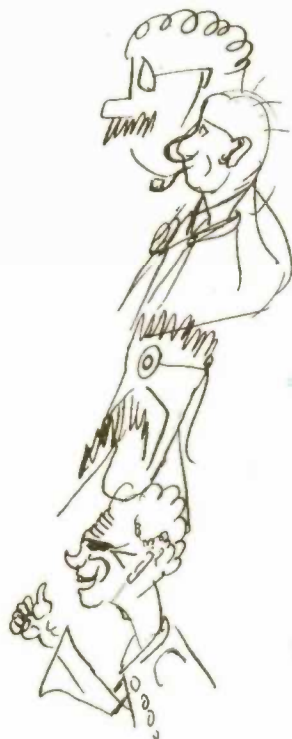
שיר שכתב ס. יזהר בגיל 19

אם מכוסים השמים עננים אפורים,
ושוממת שוקעת תבל בדממת הרהורים,
אם הכל ריק ואכזרי כל כך -
אני לא אכנע, לא אני אברח!

שוב לגתיבה, וחזור למסלול
שנכבש בצער ויאוש אין-גבול
בצעדיך אתה שנים על שנים -
אל יפסק הקצב - תמיד לפנינו!

דע: שהיה - יהיה, ואין נגרע.
אל דרוש מזולת מטוב ועד רע.
ילכו לדרכם, או יעמדו על עמדם.
שטה ואל לבך פנה, אתה האדם!

ואם נפשך נלחצה, וקצה בתבל
ואפפך הגועל והקיפך התבל
חרוק, אחא, ושותק, רק אל תדעך האש!
חזק וחזק אל ידך תמש!

מימין ומשמאל:
איורים של
ס. יזהר שנמצאו
בארכיון

במחברות של ס. יזהר דחוסים
לא מעט שירי בוסר שכתב
כנראה בתחילת שנות העשרים
לחייו. השיר הזה נכתב ביבנאל ב-25
בנובמבר 1935, כשיזהר בן 19. "יצחק
למדן, העורך הראשון של יזהר, אמר
לו לעזוב את השירה והמליץ לו להסב
חלק מהשירים לפרוזה", אומרת פרום'
ניצה בן-ארי, "והוא שמע לו". יזהר לא
פירסם שירה מעולם.